

POSTANOWIENIE

Dnia 27 stycznia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z powództwa A. W., A. Z., M. L. (L.), J. S., A. J., K. J., L. W.
przeciwko B. [...] sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą w W.
o ryczałty za nocleg i diety z tytułu podróży służbowych,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 27 stycznia 2022 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w P.
z dnia 6 marca 2020 r., sygn. akt VIII Pa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. nie obciąża pozwanej kosztami zastępstwa procesowego
powodów w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 6 marca 2020 r. w sprawie z powództwa A. W., A.Z., M. L., A. F., J.S., A.J., K. J. i L.W. przeciwko pozwanej B. [...] sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą w W. o ryczałty za nocleg i diety z tytułu podróży służbowych, na skutek apelacji wniesionych przez obie strony od wyroku Sądu Rejonowego w P. z dnia 22 lutego 2019 r. - którym zasądzono od pozwanej na rzecz powodów kwoty wymienione w sentencji wyroku tytułem ryczałtów za noclegi oraz tytułem diet, a częściowo oddalono powództwa – zmienił rozstrzygnięcie o kosztach procesu, oddalił apelacje powodów w pozostałym zakresie, oddalił apelację pozwanej oraz zniósł wzajemnie między stronami koszty procesu w instancji odwoławczej.

W sprawie tej powodowie domagali się zasądzenia na ich rzecz od pozwanej ryczałtów za noclegi w trakcie podróży służbowych za granicą odbywanych w okresie od dnia 1 lutego 2012 r. do dnia 31 sierpnia 2013 r. oraz od dnia 1 września 2013 r. do dnia 31 grudnia 2014 r. W piśmie procesowym z dnia 15 listopada 2016 r. powodowie zmodyfikowali żądanie pozwu wskazując, że gdyby regulamin wynagradzania od dnia 1 września 2012 r. wprowadzał prawidłowo zmiany, to wówczas zgłaszają żądania ewentualne domagając się zarówno ryczałtów za noclegi (w obniżonej od września 2012 r. o 10 euroienne wysokości) oraz brakującej części diet, które zostały przeznaczone na wypłatę świadczeń z tytułu ryczałtów za noclegi. Sądy obu instancji przyjęły, że na podstawie regulaminu wynagradzania z 2010 r. pracodawca nie wypłacał powodom ryczałtów za nocleg. Ryczałty były wypłacane dopiero po pierwszej zmianie regulaminu wynagradzania (od dnia 1 września 2012 r.). Przed zmianą regulaminu kierowcy otrzymywali dietę w wysokości 45 euro dziennie. Pozwana nie przekazała powodom informacji, że świadczenie nazwane dietą zawiera także ryczałt za nocleg. Regulamin wynagradzania z dnia 1 lipca 2012 r. stanowił, że kierowcom w transporcie międzynarodowym z tytułu zagranicznych podróży służbowych przysługuje ryczałt w kwocie 35 euro za każdą pełną dobę podróży (§ 11 ust. 3), a z tytułu noclegu w kabinie samochodu przysługuje wyłącznie ryczałt w kwocie 10 euro za każdą noc spędzoną w kabinie ciągnika, zarówno w trakcie tygodnia, jak i w weekendy (§ 11 ust. 9). Zmiana regulaminu wynagradzania nie była dokonana w drodze wypowiedzeń zmieniających. Sądy *meriti* uznały, że ryczałty za noclegi zaczęły być wypłacane dopiero po pierwszej zmianie regulaminu wynagradzania, o czym kierowcy zostali poinformowani listami poleconymi, nowy regulamin był nadto wywieszony w siedzibie pozwanej i na terenie bazy. Dopiero zmiana regulaminu wynagradzania z listopada 2014 r. została poprzedzona wypowiedzeniami zmieniającymi. Skoro w spornym okresie w regulacjach wewnątrzzakładowych ani w umowach o pracę powodów nie uregulowano kwestii wypłaty należności z tytułu ryczałtów za noclegi w podróżach służbowych, to powodom przysługiwał ryczałt za noclegi za okres od dnia 1 lutego do dnia 31 sierpnia 2012 r. w wysokości wynikającej z rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących

pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (obowiązującego od 1 stycznia 2003 r. do 1 marca 2013 r. - Dz.U. Nr 236, poz. 1991). Ponadto wskazano, że zgodnie z nowym regulaminem wynagradzania z lipca 2012 r. wysokość diet została obniżona, a więc zmiany te wymagały dokonania indywidualnych wypowiedzeń zmieniających. Wobec tego podział diety na dwa odrębne świadczenia nie wywołał skutków prawnych ze względu na zmianę spornych warunków zatrudnienia powodów (diety) w granicach niepodwyższonej (tej samej) wysokości sumy odrębnych należności ze stosunku pracy (diety i ryczału). Zasadne było więc wyrównanie powodom brakujących części diet za okres od listopada 2013 r. do grudnia 2014 r. w kwocie 10 euro za jeden dzień podróży służbowej, natomiast w zakresie ryczałów stanowiących w istocie świadczenie nowe - niewymagające wypowiedzenia zmieniającego - oddalono powództwa.

Pozwana wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego, zaskarżając wyrok w zakresie oddalającym apelację pozwanej i zniesienia wzajemnie między stronami kosztów procesu w instancji odwoławczej.

Skarżąca zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego: 1) niewłaściwe zastosowanie - w odniesieniu do wprowadzenia nowego regulaminu wynagradzania z dnia 1 lipca 2012 r. oraz dokonanych w nim zmian w zakresie instytucji „diety” - art. 42 § 1, 2 i 3 k.p. w miejsce zastosowania przepisu art. 241¹³ § 2 zd. 2 k.p. w związku z art. 77² § 5 i 6 k.p. i to z tym skutkiem, że Sąd Okręgowy błędnie przyjął, iż z uwagi na brak wypowiedzenia zmieniającego przewidzianego w art. 42 § 2 k.p. regulamin wynagradzania względem diety nie został skutecznie zmieniony i że powodom należy się świadczenie wyrównawcze w postaci diety uzupełniającej w wysokości 10 euro dziennie, gdy tymczasem zgodnie art. 241¹³ § 2 k.p. w związku z art. 77² § 5 i 6 k.p. istotna zmiana regulaminu nie wymagała dokonania wypowiedzenia zmieniającego, i w związku z powyższym zmiany regulaminu - również względem „diety” - weszły skutecznie w życie po upływie dwóch tygodni od dnia podania nowego regulaminu do wiadomości pracowników, w sposób przyjęty u danego pracodawcy (przez wywiedzenie na tablicy ogłoszeń), tj. z dniem 1 września 2012 r., co więcej w ogóle nie stanowiły zmiany na niekorzyść pracowników w zakresie diet, co zasądzenie diety uzupełniającej w kwocie 10 euro

dziennie czyni bezzasadne; 2) art. 65 § 1 i 2 k.c. w związku z art. 300 k.c. w związku z art. 9 k.p. w związku z § 11 ust. 1, 2, 3, 4 i 5 regulaminu wynagradzania z dnia 1 czerwca 2010 r. oraz w związku z § 11 ust. 1, 2, 3 i 5 regulaminu wynagradzania z dnia 1 lipca 2012 r. w związku art. 42 § 1, 2 i 3 k.p. przez niewłaściwą wykładnię; 3) art. 291 § 1 k.p. w związku z art. 295 § 1 pkt 1 k.p. w związku z art. 117 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p., przez niewłaściwe zastosowanie i błędne ustalenie daty przerwania biegu przedawnienia roszczeń nieobjętych pierwotnym żądaniem pozwu, co spowodowało zasądzenie ponad pierwotne żądanie powodów ryczałtów przedawnionych w chwili rozszerzenia (sprecyzowania) powództwa, i to pomimo podniesionego przez pozwaną zarzutu przedawnienia; 4) art. 8 k.p., przez jego niewłaściwe zastosowanie (*de facto* niezastosowanie) i zaniechanie oddalenia roszczeń powodów w całości w sytuacji, gdy w ustalonym stanie faktycznym podejmowane przez nich działania należy rozpatrywać jako czynienie przezeń ze swego prawa użytku, który pozostaje sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa, jak również z zasadami współżycia społecznego, i takie działanie nie powinno być uważane za wykonywanie prawa i nie powinno korzystać z ochrony. Skarżąca zarzuciła także naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy - art. 385 k.p.c. w związku z art. 386 § 1 i 4 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 382 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c. w związku z art. 205¹² § 2 k.p.c. w związku z art. 235¹² § 1 k.p.c. (wcześniej art. 217 § 1 i 3 k.p.c.).

W oparciu o tak sformułowane zarzuty skarżąca wniosła o uchylenie wyroku w zaskarżonej części oraz przekazanie w tym zakresie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji, z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części oraz zmianę wyroku Sądu pierwszej instancji przez oddalenie powództw w całości oraz o zasądzenie kosztów postępowania przed Sądem Najwyższym oraz przed Sądami obu instancji od każdego z powodów.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołano się na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, ponieważ ustalenia jednej prawidłowej wykładni wymagają następujące kwestie: (-) czy w przypadku

dokonanych przez pracodawcę „prywatnego” zmian regulaminu wynagradzania, polegających na zabiegu wydzielenia z jednego zryczałtowanego świadczenia z tytułu podróży służbowej w wysokości 45 euro nazwanego w dawnym regulaminie wynagradzania „dieta”, dwóch osobnych świadczeń w wysokości 35 euro jako diety i 10 euro jako ryczałtu za nocleg, tj. formalnie ustaleniu diety nowym regulaminem na poziomie niższym niż w dawnym regulaminie, ale nadal na poziomie wyższym niż wyznaczonym przez art. 77⁵ § 3 k.p. w związku z art. 77⁵ § 4 k.p. w związku z § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju (wcześniej w związku z przepisem § 7 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej), tj. na poziomie wyższym niż odpowiednio 30 zł i 23 zł - a względem której to zmiany regulaminu zaskarżonym wyrokiem ustalono, że „zmiana ta miała charakter techniczny, a przez same strony nie była traktowana jako zmiana istotna” - czy koniecznym dla skutecznego jej wprowadzenia jest uzyskanie aprobaty kierowców, czy też nie (z uwagi na art. 77² § 6 k.p.); (-) czy w takim przypadku stosownie do powołanych orzeczeń dokonanie wypowiedzenia zmieniającego przewidzianego art. 42 § 2 k.p. jest niekonieczne, gdyż pracodawca „prywatny” ma swobodę w określeniu wysokości diety w granicach określonych przepisem art. 77⁵ § 3 k.p. w związku z art. 77⁵ § 4 k.p. (w związku z przywołanymi powyżej przepisami rozporządzeń wykonawczych), czy też jest konieczne.

Pozwana dostrzega również potrzebę wykładni art. 241¹³ § 2 k.p. i rozstrzygnięcia, czy do zmiany regulaminu wynagradzania przez wprowadzenie ryczałtu za nocleg, istotnie zastosowanie znajduje art. 42 § 2 k.p. czy też art. 241¹³ § 2 k.p. w związku z art. 77² § 5 i 6 k.p.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powodowie wniesli o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania oraz o zasądzenie od pozwanej na ich rzecz zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance wymienionej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., tj. występowaniu w sprawie potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów.

Stosownie do utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego, oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na twierdzeniu o istnieniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 31/18, LEX nr 2508113; z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365). Powołanie się na tę przyczynę kasacyjną zakłada więc nie tylko wskazanie przepisu prawa i stwierdzenie, że - w ocenie skarżącego - wywołuje on wątpliwości. Konieczne jest również wykazanie, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, wyjaśnienie na czym one polegają, ich uzasadnienie, a także wskazanie rozbieżnych wariantów interpretacyjnych, z odwołaniem się do dotychczasowych

poglądów orzecznictwa i dostępnego piśmiennictwa (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17, LEX nr 2497706), a w szczególności przytoczenie i poddanie analizie rozbieżnych orzeczeń sądów w celu wykazania, że rozbieżności te mają swoje źródło w różnej wykładni przepisu, bądź też przedstawienia argumentów wskazujących, że wykładnia przeprowadzona przez sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2018 r., III UK 123/17, LEX nr 2496319).

Skarżąca nie zdołała wykazać występowania w sprawie wskazanej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. W przywoływanym przez skarżącą wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2018 r., I PK 32/17 (LEX nr 2549210), wyraźnie wskazano, że o ile skutkiem wejścia w życie regulaminu wynagradzania jest automatyczne stosowanie wobec pracowników tych jego przepisów, które są dla nich korzystniejsze od dotychczasowych postanowień umów o pracę, to wprowadzenie do umowy postanowień mniej korzystnych wymaga albo zgody pracownika na propozycje pracodawcy zmiany umowy, albo zastosowania przez pracodawcę wypowiedzenia warunków pracy i płacy. Na powyższe zwrócił uwagę Sąd Najwyższy także w postanowieniu z dnia 10 grudnia 2020 r., II PK 178/19 (LEX nr 3224750), odnosząc się do analogicznej - jak w tej sprawie - przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania uznając, iż potrzeba wykładni powoływanych przez pozwaną tożsamyh przepisów jako mających budzących poważne wątpliwości lub wywoływać rozbieżności w orzecznictwie sądów nie występuje. W postanowieniu z dnia 21 stycznia 2020 r., II PK 203/18 (LEX nr 3220775), Sąd Najwyższy wskazał, iż utrwalonym poglądem w judykaturze jest, że wprowadzenie niekorzystnych zmian warunków wynagradzania wymaga, zgodnie z art. 241¹³ § 2 k.p. w związku z art. 77² § 5 k.p. dokonania wypowiedzenia zmieniającego lub porozumienia stron stosunku pracy. Odwołał się w tym zakresie właśnie do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2018 r., I PK 32/17 oraz do wyroków z dnia 13 września 2016 r., I PK 207/15, (LEX nr 2120886) i z dnia 16 kwietnia 2013 r., II PK 244/12 (LEX nr 1555466).

Podkreślić ponadto trzeba, że w analogicznej sprawie przeciwko tej samej pozwanej Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 listopada 2021 r., II PSKP 64/21 (niepubl.), zaprezentował pogląd, iż określenie wysokości diety za noclegi mieści się w pojęciu „warunki pracy”, o którym mowa w art. 42 § 1 k.p. Oznacza to, że każda zmiana regulaminu wynagradzania (wprowadzenie nowego regulaminu wynagradzania) skutkująca dodaniem postanowień dotyczących ryczałtu za noclegi mniej korzystnych dla pracownika wymaga wypowiedzenia pracownikowi dotychczasowych warunków umowy o pracę (które to stanowisko było już prezentowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego m.in. w wyrokach z dnia 19 kwietnia 2018 r., I PK 36/17, LEX nr 2558359 i I PK 32/17, LEX nr 2549210). W uzasadnieniu powołanego orzeczenia uwypuklono, że miarą stosowania wypowiedzenia zmieniającego z art. 42 § 1 k.p. jest korzystność nowego rozwiązania dla zatrudnionego. Przepis ten, jak i współgrający z nim art. 241¹³ § 2 k.p. w związku z art. 77² § 5 k.p., nie odwołuje się do podziału na zmiany istotne i nieistotne. Znaczenie ma tylko to, czy dana kwestia jest „warunkiem pracy lub płacy”, czy też statusu takiego nie ma. Wspomniane przepisy nie korespondują też z podziałem na zmiany „czysto techniczne” i merytoryczne.

Wobec powyższego Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego stosownie do art. 102 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.